

TBMM
HALKLA İLETİŞİM VE CE OLGUSU
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 15460

Tarih : 16.12.2025

10/3497

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Yürütülen tarımsal faaliyetlerde üreticiler tarafından zararlı olarak nitelendirilen özellikle böcekleri ve yabancı otları yok etmek için kullanılan kimyasal bir zehir olan pestisit kullanımının giderek artması Türkiye’de insan sağlığını ve ekolojik yaşamı ciddi oranda tehdit etmektedir. Son zamanda özellikle ihraç edilen tarım ürünlerinde gümrüklerde pestisit kullanımının tespit edilmesi gerekçesiyle Türkiye’ye iade edilen gıda ürünlerindeki artış dikkat çekerken, iade edilen ürünlerin imha edilmeden iç piyasaya sürülmesine ilişkin iddialar endişe verici boyutlara ulaşmıştır.

Bu bağlamda tarımda kullanılan pestisit kullanımının insan sağlığı ve ekolojik tahribatına yönelik olumsuz etkileri ile birlikte gümrüklerde pestisit kullanımının tespit edilen ürünlerin hangi işlemlere tabi tutulduğu, iade edilen ürünlerin imha edilmeden iç piyasaya ilişkin iddiaların araştırılması, genel anlamda gıda ürünlerinde zehirli ilaçların kullanıma ilişkin sorunların tespit edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması amacıyla Anayasa’nın 98’inci ve İçtüzüğü’nün 104’üncü ve 105’inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılması için gereğini arz ve teklif ederim.

Nejla DEMİR

Ağrı Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Türkiye’de tarımsal üretimde pestisit kullanımının yaygınlaşması hem halk sağlığını hem de ekolojik bütünlüğü tehdit eden ciddi bir sorun haline gelmiştir. Pestisitler, tarımsal üretimde çeşitli unsurlara karşı kullanılan, tarım ilacı olarak nitelendirilen ve doğrudan doğaya müdahale eden kimyasal maddelerdir. Ancak yoğun ve bilinçsizce gerçekleştirilen bu müdahale zehir saçmakta, yalnızca hedeflenen organizmaları değil, toprağın doğal yapısını, su kaynaklarını, biyolojik çeşitliliği ve nihayetinde insan yaşamını da geri dönüşsüz biçimde etkilemektedir.

Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen Gıda ve Yem İçin Hızlı Alarm Sistemi (RASFF) 2024 verilerine göre, Türkiye pestisit kalıntısı nedeniyle en çok bildirim yapılan ikinci ülke olmuştur. Bu bildirimlerin yaklaşık %57’si “ciddi risk” kategorisinde değerlendirilmiş, birçok ürün gümrüklerde iade edilmiştir. Geri gönderilen ürünlerin büyük bir bölümü, uzun süredir yasaklanmış pestisit kalıntıları içermektedir. Ancak bu yasaklı maddelerin piyasada nasıl dolaşıma girdiği, nasıl temin edildiği ve nerelerde kullanıldığına dair kamuoyuna sunulan hiçbir açıklama bulunmamaktadır.

Türkiye’de son yıllarda tarımsal üretimde kullanılan pestisit maddesi, uygun koşullar yaratılmadan yapılan ilaçlamalar ve sağlık koşullarına uyulmadan üretilen gıdalardan kaynaklı zehirlenmeler artarak ulusal ölçekte bir halk sağlığı tehdidine dönüşmüştür. Bu durum, yalnızca münferit ihmal vakalarıyla açıklanamayacak kadar yaygınlaşmış; farklı illerde ve farklı toplu tüketim alanlarında tekrarlanan olaylarla sistematik bir sorun halini almıştır. Bu çerçevede, 2025 Kasım ayı boyunca yalnızca 15 günlük bir süreçte yaşanan toplu zehirlenmeler durumun vahametini gözler önüne sermektedir. Sadece basına yansıyan bilgilere göre Kasım ayı içinde 500’den fazla kişi zehirlenme şikayetiyle hastanelere başvurmuştur:

- Kayseri’de düğün ve toplu yemek organizasyonlarında çok sayıda kişi zehirlenmiş,
- Trabzon’da okul ve yardım etkinliklerinde toplu zehirlenmeler yaşanmış,
- Rize’de mevlit yemeği sonrası vakalar ortaya çıkmış,
- Bursa’da tarım işçilerinin tükettiği yemekte zehirlenme tespit edilmiş,
- Samsun’da kolej yemekhanelerinde öğrenciler etkilenmiş,
- Niğde’de toplu beslenme kaynaklı vakalar rapor edilmiş,
- İstanbul’da ise farklı noktalarda toplu zehirlenme şikayetleri yaşanmıştır.

Bu örneklerin hemen ardından ülkenin farklı bölgelerinde benzer nitelikte çeşitli olayların yaşanması, sorunun sürekliliğini göstermektedir. Sakarya Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda tüketilen toplu yemek sonrası mahpuslarda zehirlenme görülmesi; İstanbul'da Almanya'dan gelen dört kişilik bir ailenin ölümle sonuçlanan şüpheli gıda zehirlenmesi olayı; Bursa'nın İnegöl ilçesinde marketten alınan tavuk nedeniyle aynı aileden üç kişinin hastaneye kaldırılması; Kocaeli'nin Körfez ilçesinde 1 Nisan 2025'te tavuk döner tüketimi sonrası 999 kişinin zehirlenmesi ve yargı sürecindeki caydırıcılıktan uzak yaptırımlar ile Alpedo Dondurma örneğinde kamu kurumlarına ürün sağlayan bir firmada mikrobiyolojik uygunsuzluk tespit edilmesine rağmen üretimin sürdürülmesi, denetim mekanizmalarının etkinliğine ilişkin soru işaretlerini büyötmektedir.

Bu durum yalnızca toplu tüketim alanlarıyla sınırlı kalmamış, çalışma yaşamına da doğrudan yansımıştır. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi verilerine göre, Temmuz 2024 – Temmuz 2025 döneminde en az 838 işçi toplu zehirlenmelere maruz kalmıştır. Bu vakaların çoğunda düşük maliyet baskısı, hijyen ihlalleri, soğuk zincirin korunmaması ve özelleştirilmiş toplu yemek hizmetlerinde denetim eksikliği belirleyici nedenler olarak öne çıkmaktadır.

Ortaya çıkan veriler, Türkiye'de gıda güvenliğinin dönemsel, münferit veya tesadüfi bir sorun değil; yaygın, yapısal ve kamusal bir krize dönüştüğünü açıkça göstermektedir. Toplu zehirlenmelerin artması ve tarımsal üretimde pestisit kullanımının hızla yayılması, halk sağlığını bütöncöl biçimde tehdit etmektedir. Bu nedenle gıda güvenliği yalnızca hijyen veya işletme hatalarıyla sınırlı görölemez; doğrudan kamusal sorumluluk gerektiren çok boyutlu bir olgu olarak ele alınmalıdır.

Greenpeace Türkiye'nin Nisan 2025'te yayımladığı "Pestisitler ve Çocuklar" başlıklı raporda, iç piyasada tüketilen ürünlerdeki riskin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. İstanbul'un farklı semtlerinden toplanan 14 farklı meyve ve sebzeye ait toplam 155 örnek, uluslararası akredite bir laboratuvarında analiz edilmiştir. Bu örneklerin %61'inde birden fazla pestisit kalıntısı tespit edilirken, %43'ünde PFAS adı verilen ve doğada çözünmeyen, vücutta biriken "sonsuz kimyasallar" bulunmuştur. Ürünlerin %31,6'sında ise hormonal sistemi bozan, nörolojik gelişimi etkileyen veya kanser riski taşıyan pestisit kalıntılarına rastlanmıştır. Bu veriler, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın pestisit analizlerini açıklamamasının halk sağlığı açısından ne denli ciddi sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadır.

Pestisit kalıntısı tespit edilen gıda ürünlerinin büyük bölümü, ihraç edildiği ölkelerden Türkiye'ye iade edilmektedir. Domates, çilek, kiraz, biber ve salatalık gibi yaş ürünler ihraç noktasında imha edilirken; kuru meyveler, fındık, baharat ve Antep fıstığı gibi ürünler

Türkiye'ye geri gönderilmektedir. Bu ürünler iç piyasada yeniden satışa sunulmakta, işlenerek farklı ürünlere dönüştürülmekte ya da başka ülkelere tekrar ihraç edilmektedir. Özellikle güvenli olmadığı gerekçesiyle geri çevrilen gıdaların, ihraç eden firmanın beyanı doğrultusunda iç pazara sunulabilmesi, halk sağlığı açısından büyük bir risk oluşturmaktadır.

ABD'de 2025 yılında yaşanan bir Salmonella salgınının, Türkiye'den ithal edilen Antep fıstığı kremasına bağlanması da bu konuda alarm verici bir başka gelişmedir. ABD Gıda ve İlaç Dairesi (FDA) ile Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (CDC), Türkiye menşeli Emek markalı ürünün iki eyalette dört kişinin hastalanmasına yol açtığını açıklamış, ürünler raflardan toplatılmıştır. Bu örnek, ihraç edilen ürünlerde bile bu denli risk varken, iç piyasada denetimlerin ne kadar yetersiz olduğunu açıkça göstermektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı, son üç yılda 250 bin pestisit denetimi yapıldığını ve pestisit kalıntı oranının %35 azaldığını açıklamışsa da bu oranların hangi veri setine dayandığı, hangi bölgelerde ve hangi ürünlerde bu düşüşün yaşandığı açıklanmamaktadır. Bu nedenle kamuoyu, yapılan açıklamalara güven duymamakta; *"iade edilen bu ürünleri bize mi yediriyorlar?"* sorusu kamuoyunda haklı bir endişe olarak gündemdeki yerini korumaktadır.

Avrupa'ya ihraç edilen gıdalara dair pestisit kalıntısı verilerinin bilinirken, iç piyasaya yönelik analizler gizlenmekte; Tarım ve Orman Bakanlığı şeffaf bir tutum sergilememektedir. Bakanlık, pestisit kalıntılarını önlemeye yönelik Kalıntı Eylem Planı'nı uyguladığını açıklasa da sonuçlar kamuoyuyla paylaşılmamakta, yasaklı kimyasalların halen ihraç ürünlerinde çıkması denetimlerin etkinliğini ciddi şekilde sorgulatmaktadır.

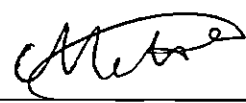
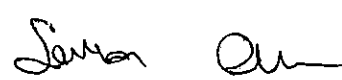
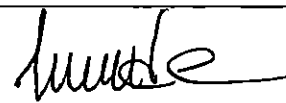
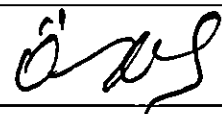
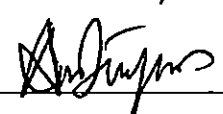
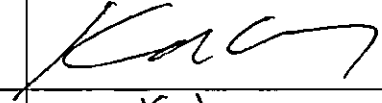
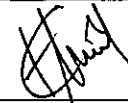
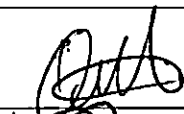
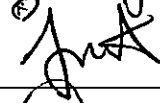
GEREKÇE

Bu konuda en çarpıcı gelişmelerden biri ise Greenpeace Türkiye'nin Bakanlık hakkında açtığı bilgiye erişim davasında yaşanmıştır. Greenpeace'in pestisit analiz sonuçlarının kamuoyuyla paylaşılması talebi üzerine açtığı davada, Tarım ve Orman Bakanlığı 28 Mart 2025 tarihli duruşmada *"pestisit analiz sonuçlarının kamuoyuyla paylaşılmasının kamuya bir faydası olmayacağı"* yönünde bir savunma yapmıştır. Bu açıklama, Bakanlığın halk sağlığını öncelemekten ziyade, ticari çıkarları ve şirket gizliliğini korumayı tercih ettiğini açık biçimde göstermektedir.

Bu anlamda öncelikle kamu idaresi tarafından etkin bir denetim mekanizması geliştirmeli, pazar ve tarlada kalıntı denetimleri artırılmalı, elde edilen sonuçlar detaylı olarak kamuoyuyla

paylaşılmalı ve denetim sonuçları doğrultusunda konu ile ilgili kamuoyuna şeffaf bir şekilde bilgilendirme yapılmalıdır. Bununla birlikte Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve FAO tarafından “çok tehlikeli” olarak sınıflandırılmış pestisitlerin kullanımı yasaklanmalıdır. Aynı zamanda tüketicilerin güvenli seçim yapabilmesi için ürünlerde üretim yöntemi ve pestisit kullanımıyla ilgili açık bilgilerin yer alması sağlanmalıdır. Özellikle pestisit içeren zirai ilaçlara alternatif olabilecek tarım tekniklerinin ülke genelinde yaygınlaştırılmasına yönelik planlanmalar hayata geçirilmelidir. Buna paralel olarak zirai ilaçların, sadece zirai ilaç satmaya yetkisi olan yetkilendirilmiş mühendis ve ilgili kurumlar tarafından satışı gerçekleştirilmelidir. Ancak bu şekilde zirai ilaçların denetimi yapılarak kayıtsız ve denetimsiz ilaç kullanımının önüne geçilebilir. Bu denetimleri güçlendirmek amacıyla tarım ilaçlarının ruhsatlandırmaları bağımsız ve bilimsel denetime tabi tutulmalıdır.

Bu bağlamda; yukarıda özetle ifade edildiği gibi etkin yapılmayan denetimlerden kaynaklı tarım ürünlerinde bilinçsizce ve yoğun bir şekilde pestisit kullanımının, insan sağlığı ve ekolojik tahribat açısından olumsuz etkileri her gün artmaktadır. İhracat ürünlerinin sınır kapılarından dönmesi ile birlikte özellikle yasaklı olduğu bilinen pestisit kullanımının yoğun olduğu ortaya çıkmıştır. On yıllardır yasaklanmış tarım ilaçlarının hala nasıl piyasaya satılıyor olması ve gümrüklerde ortaya çıkması özellikle araştırılması gereken bir konudur. Bütün bunlarla birlikte pestisit kalıntılarından dolayı iade edilen ürünlerin hangi işlemlere tabi tutulduğu, iade edilen ürünlerin imha edilmeden iç piyasaya sürülmesine ilişkin iddiaların da araştırılması ve gerekli önlemlerin alınması amacıyla ivedilikle Meclis Araştırma Komisyonu kurulmalıdır.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
4	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
5	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
6	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
7	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKI	BATMAN	
8	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
9	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
10	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
11	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DİYARBAKIR	
12	YILMAZ HUN	İĞDIR	
13	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
14	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
15			
16	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
17	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
18	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
19	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
20	MAHMUT DİNDAR	VAN	